

'Jong' Stadskanaal toch in bezit van 'oude' monumenten

Hoe oud moet een gebouw zijn om 'monument' te zijn? Honderd jaar, tweehonderd? Oud in ieder geval en absoluut in originele staat. Voor de dienst Rijksmonumenten gold tot voor kort dat alleen gebouwen op de monumentenlijst kwamen als ze vóór 1850 waren gebouwd. Dat was voor Stadskanaal natuurlijk erg sneu. Deze plaats is in zijn geheel of jong! Zulke oude panden of objecten vind men er niet. Maar als je je ogen de kost geeft, tref je huizen of ornamenten aan waar je als historisch geïnteresseerde de vingers bij aflikt. Herenhuizen, oude vervenerswoningen, kapitale winkelpanden, de markante watertoren, een stuk of wat sluisen en bruggen, begraafplaatsen. En toch, die ijzere regel: van voor 1850 en anders niet. Stadskanaal bedacht toen de tussenoplossing: een eigen monumentenlijst! "Voor ons zijn ze belangrijk genoeg," vond het gemeentebestuur. De eigenaars moesten voorzichtig met hun gemeentelijk monument omspringen, maar een Rijksmonument was het niet. Tot onlangs.

De dienst besloot om nu ook objecten die gebouwd wa-

ren of ontstonden in de periode van 1850 tot 1940 toe te laten. Dat was waar ze in Stadskanaal op zaten te wachten. Eindelijk! Externe deskundigen werden opgetrommeld om alle waardevolle gebouwen en andere zaken in de gemeente te bekijken. Het gemeentebestuur had alvast 55 potentiële monumenten geselecteerd en de deskundigen vonden dat daarvan zeker 30 geschikt waren.

Eén van die nieuwe Rijksmonumenten is de Uniken-begraafplaats aan de Unikenstraat. De raad moet het voorstel nog wel goedkeuren en ook de eigenaars moeten er nog mee akkoord gaan, maar de zeldzaamheid van dit monument is onmiskenbaar. Het is de begraafplaats van de familie Uniken. Jan Uniken liet de begraafplaats met een bijzonder mooi hek (wat er ook nog staat) in 1859 aanleggen. Uniken was stadsopzichter van Groningen en veen- en landeigenaar in Wildervank. Uniken was van grote betekenis voor de ontwikkeling van Stadskanaal. In 1890 is er een dienstwoning gebouwd op het landgoed. Dat gebouw staat er nog, evenals de bijschuur. Het complex is te bereiken

door een toegangshek en een laan. De villa die er ooit stond bestaat niet meer en de aanwezige boerderij is te vaak verbouwd om nog als monument aangemerkt te kunnen worden.

Een ander bijzonder monument is de uit 1935 stammende watertoren, gebouwd in opdracht van de Waterleidingmaatschappij voor de provincie Groningen (waprog). De bouwstijl valt onder de 'zakelijk expressionistische' stijl en wordt al langer als industrieel monument beschouwd. Op dit moment is de toren regelmatig te bezichtigen vanuit een ander rijksmonument: het streekhistorisch centrum, de villa Ter Marse. Opvallend in Stadskanaal, naast de vele zeer mooie herenhuizen, zijn

de sluisen, de zogenaamde 'verlaten'. Een heel bijzonder gebouw is het slachthuis, vlakbij de watertoren.

Het zou teveel zijn om alle mooie gebouwen van Stadskanaal op te noemen. Ook in de dorpen Musselkanaal, Onstwedde, Vledderveen, Veenhuizen en Alteveer zijn verschillende panden heel goed bewaard. Stadskanaal wil ze graag allemaal als Rijksmonument op de lijst hebben. Maar zo vlug gaat dat niet. De komende tijd zal aan de bewoners/eigenaars worden gevraagd of ze met de voordracht eens kunnen zijn. In mei worden ze dan voorgedragen en vermoedelijk zal pas volgend jaar de beslissing vallen of de objecten inderdaad als Rijksmonument bestempeld zullen worden.

Op de Handelsstraat 59 staat een in 1914 gebouwde winkel. Het was een grossierderij waarin nog steeds de Art-Nouveau elementen zijn te herkennen.

IVN 23-390